

נותר לנו לבאר על תיבת 'כלומר' ברש"י מדוע עשו לה כלל נפרד, הרי בכל מקום יש לדקדק מה הוקשה לרש"י וממה נשמר. אך המתבונן רואה שיש להבדיל ביניהם, ראשית, יש להקדים שלא רק ברש"י יש לדקדק בתיבת 'כלומר' אלא בכל ספרי המפרשים הגדולים שמדייקים בלשונם. ומפורסמת לשון הפמ"ג כמה פעמים שכותב על הש"ך "עשה כלומר" ומדקדק בו כיד ה' הטובה עליו. והנה כתב מרן החיד"א בספר שער יוסף (ט' ע"א ד"ה מידחא) "ורש"י הוצרך להדחק בפירוש מאי דהוה הוה וכ"כ 'כלומר' הואיל ונדחה וכו' דכלומר בכל דוכתא היינו דלישנא איתקילא ליה". כיו"ב כתב הגאון מוהרמ"ך ז"ל בספר קול משה לראש השנה (ב' ע"ב) "בתוד"ה ארבעה דנראה דמטעם זה כתבו תוס' כלומר, שבזכרוננו כשאומרים כלומר היינו שהלשון מתנגד לזה וכדאמרינן". לשון ברורה וחדה מצאתי למו"ר נר"ו באור תורה תשמ"ח (סימן מ"א) וז"ל: מקובלני מפי מו"ר ר' אליהו גז זצ"ל (תלמיד הרב שלמי תודה תלמידו של הרב משמרות כהונה) שכל מקום שרש"י כתב 'כלומר' או בא ליישב קושיא או נשמר מפירוש מוטעה ולא כאלו המחפשים קושיא בכל מקום. אב לכולם הוא כנראה הגאון המבי"ט בתשובה ר"ג שכתב וז"ל: ידוע לחכמים יצ"ו, שהם בקיאים בפלפול הלכה, כי אנחנו מפלפלים על לשונו של רש"י ז"ל כשאמר 'כלומר' על איזה לשון מן הגמ', שהיה נראה איזה קושי, או משמעות אחר בלשון, ובא רש"י ז"ל לתקן הלשון. עכ"ל. אמנם גם בשאר דיבורי רש"י יש לדקדק כן, וראיתי במכתב ששאלו את מו"ר נר"ו 'אם כן מה ההבדל בין כלומר לשאר דיבורי רש"י שאנו מדקדקים בהם כן' וכתב 'בכלומר הקושיא בולטת יותר או שהלשון מגומגם יותר'. ע"כ. ועיין לו בדרכי העיון מאמר ב' (ד"ה ראש המלמדים) שכתב ישנו מכשיר בשם "סייסמוגרף" למדוד רעידות אדמה הקלות ביותר, לרש"י היה "סייסמוגרף" למדוד רעידות הלשון. כל סטיה קלה בסגנון, בסדר ובניסוח הלשון, רש"י מרגיש בה תכף ומיישבה ע"כ. אם כן יוצא שסטיה קלה בסגנון ובלשון אין

כותבים 'כלומר' אבל סטיה גדולה כותב רש"י כלומר "כי כולו מר, ומתוק באחרית למבין" (לשון רבי שמואל אלמושנינו מהראשונים שלפני הרא"ם).

דרך העיון בתוס'

כבר הקדמנו שעקרם של תוס' הוא בחכמת הפלפול, היינו ליישב סתירות בין הסוגיות. לפיכך יש להתבונן תחלה בתוס' אם קושייתם בעיון הסוגיא או ממקור אחר. בקושיות מסוגיות אחרות יש לעיין תחלה את המקור לעומקו ולא לסמוך על המלים המועטות שהביאו תוס'. צריך לפתוח שם וללמוד בהבנה מלאה את הסוגיא ורק אח"כ יש ללמוד את התוס', שהרי התוס' עצמם היו בקיאים בסוגיא ההיא לעומקה ולרוחבה, והנסיון מוכיח שפעמים רבות מבינים יותר או מגלים עומק אחר בקושייתם. אם הקושיא מהסוגיא יש לעיין בה כמו שמעיינים בגמ' לדייק בלשון בהתבוננות גדולה ולא במהירות, "כי לשונם מדודה ושקולה ומתומצתת ויש לשאול בכל מקום מה הוקשה להם וממה נשמרו ומאיזו טעות נזהרו במלה זו ובמשפט זה וכיוצא" כמו שכתב מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה שליט"א במאמר דרכי העיון בכלל השלישי. ע"ש. כמובן שיש לשים לב שלא לערבב בין רש"י לבין התוס' ולא להרכיב אחד על השני, כמו שהביאו בקונטרס אורחות יום טוב משמו של הגרב"ץ זצ"ל: אם התוס' נדו מפירוש רש"י ומקשים עליו, הרי יתאמץ להבין עתה דבריהם כאילו לא למד עדיין רש"י. ואף שלמד רש"י והעמיק בו ומצא שעל ידי כך תתורץ קושיית תוס', מ"מ עתה ישים מגמתו להבין מה תוס' הבינו ורק אח"כ יוכל להגיד מה יענה רש"י, ולמה תוס' לא רצו ללכת בדרכו. ע"ש.

אח"כ יש לנסות להסכים עם הקושיא, או בלשון העם 'להתחבר לקושיא'. לחזור על הגמ' ולחוש איך הקושיא צומחת מאליה ומוכרחת. או בהיפך, לנסות

תחלה לכוין לקושית תוס' ותירוצם, כמו שכתב בשו"ת חוות יאיר (סימן קכ"ג) וז"ל: יתן דעתו להקשות עצמו בקושית התוס' אם אינה מבקיאות, ואחר שיראה שכבר נרגשו ממנה בעלי תוס' יתן דעתו אם יכוין לתירוץ התוס' ואח"כ יראה אם יוכל לפרש בדבריהם פירוש מהרש"א או רש"ל או להקשות על דבריהם קושיתם. עכ"ל. זכורני ממו"ר הגאון המופלא רבי משה הלוי זצ"ל כשהיינו לומדים לפניו מהרש"א או רש"ל והיתה הקושיא מוכרחת מתוך הדברים ואף התירוץ היה אמיתי ומוכרח, היה אומר: אין צורך לומר מהרש"א הקשה ותירץ, כיון שגם לולא דבריו היינו צריכין להקשות ולתירץ בן, לפיכך יש לומר שזוהי כוונת תוס' מעיקרא.

אחר כל זאת הגענו לעיקר תכלית העיון להבין מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, כמו שכתב מו"ר שליט"א במאמר דרכי העיון: בכל מקום שהתוס' מביאים קושיא או קושיות ומחדשים מתוך כך פירוש בסוגיא או מתרצים, יש לעמוד אח"כ אחת אחת על כל הקושיות ולראות היאך יתורצו לפי דרכם. ועל פי רוב לראות מה חידשו בתירוצם ומעיקרא מאי סברי ולבסוף מאי סברי. וכלשון רבני תונס: איפה מרכז התירוץ בתוספות. עכ"ל.

כללים אלה ואחרים הם מוכרחים לעיון ולהבנת דברי התוס' לאשורם. כאן המקום לבאר מהו 'עיון'. שאין הכוונה לומר את הפירוש או ההבנה בדברי המפרשים, אף שמרגישים שזה אמיתי, אלא צריך בעיקר להוכיח זאת שזהו הפירוש היחיד והאמיתי בתוס' או בשאר המפרשים ואין בלתו. וזהו עיקר תכליתו של העיון, שהפירוש יהיה מוכרח. וכן יוצא מדברי מו"ר שליט"א במאמר דרכי העיון שכתב: כמעט אין להעביר סוגיא אחת בעיון תונסי בלי עשרות פעמים "אלא מוכרח". ע"ש. שלא די לומר פירוש הנראה בדברים אלא להכריח כל פרט ופרט ממנו, לכן מביאים ראיה ומסיימים "אלא מוכרח", ושוב

מוכיחים עוד פרט ומסיימים "אלא מוכרח". אולי לזה אנו מתבוננים בכל דיבור ברש"י לראות מה הוקשה לו וממה נשמר שבעיקר רוצים אנו להגיע לשלב הבא **להבין** למה לא בחר רש"י בפירוש אחר, ולהכריח את פירושו. וזהו העיון המוכרח, שהדברים יהיו ברורים כמעט בהוכחה מתימטית, שזהו הפירוש ואין בלתו. ע"ש. הוכחות אלה ניתן להביא מדקדוק הלשון או מסדור הדברים וכיו"ב כמו שהארכנו עד כאן. אבל גם אפשר להכריח כן על דרך השלילה, היינו לשלול את הפירושים הזרים וממילא נשאר הפירוש האמיתי לדברים. וכן שמענו ביום האזכרה התשיעי של מו"ר הגאון המופלא רבי משה הלוי זצ"ל שעמד הגאון רבי דוד יוסף שליט"א (מר בריה דרבינא מרן הגר"ע יוסף שליט"א) ואמר שסגנון לימודו של מו"ר זצ"ל הוא שתחלה שולל את הפירושים שאינם נכונים עד שמגיע לפירוש הנכון. אינו מושיט בקנה את הפירוש הנראה בענין ודיו. אלא אדרבה מתחיל בפירושים אחרים ושולל אותם אחד לאחד עד שמגיע לפירוש האמיתי. והוסיף הגאון רבי דוד שאביו מרן מלכא הראשל"ץ הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א אמר לו שזהו גם הסגנון של הגאון בעל מאמר מרדכי, וזהו העיון התניסאי המפורסם. עכת"ד. באמת כך רואים גם בתשובת מרן המפורסמת בשו"ת הבית יוסף (שיטת קידושין) ששאלו אותו מה פלפלו בישיבתו במשנה בקידושין (ס"ג ע"א), וענה להם מרן בתשובה ארוכה שבה מנה תקפ"ז אופנים במשנה אחת, ואח"כ חוזר וסותר ושולל את הפירושים אחד לאחד, הוא לא הוכיח כפירושו אלא דחה את שאר הפירושים, עד שהיתה הסוגיא מחזורת ומבוררת כשלמה להעמידה על מכונה. ע"ש. מלשוננו בשאלה יוצא שכך היו לומדים כל סוגיא. שלא די שהיו מפרשים אותה כפי הנראה במבט ראשון. אלא שוללים את כל הפירושים האפשריים הזרים ומגיעים לפירוש האמיתי. כשתבונן תראה שכך דרך התוס' ושאר הראשונים להקשות על פירוש רש"י או אחרים ורק אח"כ מציעים את פירושם. באמת אף בגמ' עצמה אנו רואים כן, שלומדים על דרך

השלילה. היינו שאין מפרשים את המשנה רק אחרי שמנתחים את המשנה ושואלים 'היכי דמי' או 'אי אמרת בשלמא'. ולאחר ששוללים את כל האפשרויות שאינן נכונות, מבארים את המשנה כיאות. כל זה כמו שבארנו – שלא די לומר פירוש או לכתוב ר"ל, אלא צריך להתבונן שזהו הפירוש האמיתי ולהוכיח זאת. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
וסמך ידו - מסכתות הש"ס סגרון, כמוס עמוד מס : 44 הודפס ע"י אוצר החכמה

ספר

וסמך

ידו

החה"ש והמולל

ר' כמזס סגרון זצ"ל

חידושים

על מקצת

מסכתות

הש"ס והש"ע

מבוא

הקדמת ומליצת הרב המחבר זצ"ל

הנה זה בא מדלג על ההרים, אשר הגו והרו רעיוני. מידי לומדי בספרים הקדושים, בעזר אל שדי. לא ינום ולא יישן שומר ישראל אוהביו. ואת חסידיו שומרי הדת והאמונה בכל מדה. כי מציון תצא תורה. כי אוירה מחכים ותן לחכם ויחכם עוד. והיא כפולה ומכופלת בנסי אל ונפלאותיו. עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה.

קול ששון וקול שמחה. קול – זה קול תורה. תלמדו בה בשמחה. אל תשעו בדברי שקר, והם: דכך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו', דהרי אמר התנא באבות לפום צערא אגרא. וה' יתן שכר גם על השמחה.

קול חתן וקול כלה. קול השי"ת על הר סיני בהתקשרו אל עמו ישראל. ככלה תעדה כליה ונתן לנו התורה הקדושה. ונתקשר עמה בקשר אמיץ. לא יחליף האל ולא ימיר אותנו בזולתנו. ואין אדם יכול לשער גודל אהבת ה' לנו ולזרענו. ואהבתנו אליו ב"ה.

בא וראה כמה גדולה אהבתו אלינו. שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את התורה. וקרא לנו בנים אתם לה' אלהיכם. וממנה תוצאות חיים. ואנחנו צריכים ללמוד בה יומם ולילה. כי היא קיום העולם. אם לא בריתי יומם ולילה. חקות שמים וארץ לא שמת.

אמרו חז"ל. שהקב"ה ברא עולמו בחידושי תורה שעתידים החכמים לחדש בתורתו הקדושה. ולכן צריך כל אדם להשתדל לחדש בתורה כפי יכולתו

כמו שקבלה נשמתו בהר סיני. ואני הצעיר היו לי כמה קונטרסים על מס' קדושין ועל מס' ב"ק ועל מס' ב"מ ועל מס' מכות. ובעוה"ר אבדו לי ולא נשאר לי רק מתי מעט על התנ"ך ועל איזה גמרות. אחת שאלתי מאת ה' שיעלו לרצון לפניו ויתקבלו כקרבנות וריח ניחוחים. כי הקורא בתורת עולה כאילו הקריב עולה.

החידושים אלו חדשתי בלומדי אצל מורי ורבותי היקרים. הרב הגדול מרביץ תורה בישראל רבי חויתו חורי זצ"ל הרב המחבר ספר חח ונזם ועוד. והרב הגדול מרביץ תורה בישראל רבי מימס מאמו זצ"ל הרב המחבר ספר מעט מים [מים ר"ת מימס מאמו מעט מפני שהיה ממעט עצמו מרוב ענותנותו]. עם תלמידים אשר כגילי וקראתי שמוי "כמוס עמדי" על שמי כמוס סגרון כדי שיהיו שפתותי דובבות בקבר.

דברי אל ה' ויאר לנו בתורתו אספקרליא המאירה. תורה תמימה. יפה כלבנה ברה כחמה. הדא מרגניתא טבא מכל מיני תרגימא. אשרי מי שזכו לו מן שמיא מיהב יהבי חכמה ותבונה דעת ויראת ה'. לדעת ולהבין קושט דברי אמת לאמתו. בתר-דבעיא הדר פשטה דדברים המצודקים והמה מחושקים.

כמוס עמדי. ציון כמשפט תפדה. ונזכה ונראה בבנין בית מקדשנו ובגאולה שלמה ושם נקריב לפניו קרבנות וניחוחים אמון.

אני יודע בעצמי שדברי פשוטים ואינם ראויים לעלות על ספר. ורק מחסרון ידיעתי נראו לי כדברים מחודשים. ולכן קראתי לספר כמוס עמדי. גם כמוס עמדי ר"ת כמוס סגרון יוסף על דברי מפרשים. ויה"ר שיהיו דברי מצודקים ונכונים אכי"ר

כמוס סגרון הי"ו [ז"ל]

ג'רבה

* עיין בהקדמה לספר הראשון מה שכתבנו בענין שם הספר.

מסכת ברכות

דף יג ע"ב

צריך להשמיע ולרבי יהודה אין צריך, ומודים בדיעבד דיצא, ואם כן מתניתין דתרומה וברכת המזון רבי יוסי היא דמודה בדיעבד דיצא. דזה ליתא חדא דלא יתכן שיהיו שווים תרומה וקריאת שמע ששניהם בדיעבד יצא ולכתחילה לא יצא. ועוד מדקתני הקורא משמע בדיעבד איירי כדקאמר הגמ' תדע וכו', וא"כ ועל כרחך לומר דרבי יוסי גם בדיעבד איירי ^{א"ר יוסי} דלא יצא ודו"ק. ועיין להרב נווה ציון הנד"מ שכתב דמדאורייתא אין לחלק בין דיעבד לכתחילה [ומקורו מהתוס' בגיטין דף ג' ע"ב בד"ה וכי, וע"ע בס' מאור ישראל ח"ב בחדושינו לפסחים דף י"א ע"א באורן] ואם כן אתי שפיר. ודו"ק. [אמר הבן, כתב לי על זה הרב אביעד כהן נר"ו דאינו ענין לכאן, דהא דצריך להשמיע לאוזנו הוא מדרבנן ובקריאת שמע דאורייתא החמירו דאף דיעבד לא יצא עכ"ד].

(ג) תוד"ה דילמא רבי יהודה היא ואם תאמר והלא אין נזכר רבי יהודה ברישא וכו' עכ"ל. עיין במסורת הש"ס שהביא גירסא ברישא דברי רבי

(א) דף יג ע"ב גמ' אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב וכו' מאי וכו' אלא מפני הכבוד וכו'. הקשה מהרש"א ז"ל דאימא בסיפא נמי משיב שלום לכל אדם ובהא פליג עליה רבי יהודה וי"ל וק"ל. עכ"ל. ונראה לי ליישב דאי איתא דבהא פליג ר"י הול"ל במתניתין ר"י אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ותו לא מידי דהא לא פליג עליה בפרקים, ומדתני בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם משמע דרבי מאיר פליג עליה אף בפרקים ודו"ק.

וראיתי מי שהקשה לקמן, אמאי לא משני תני שואל ומשיב מפני הכבוד, ובסיפא תני שואל ומשיב מפני היראה. ונראה לי לתרץ בפשיטות דכיון דאשכחן ברייתא להדיא דתני זו ואצ"ל זו תני נמי הכי במשנתנו שעל פי רוב הם שווים. ודו"ק.

(ב) דף טו ע"א גמ' לא יברך אדם ברכת המזון וכו' מני וכו'. אין להקשות דנימא דפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי איירי לכתחילה דלרבי יוסי

יהודה ואם כן אפשר לומר דהמקשה גריס הכי.

[אמר המגיה, ואף על גב דהמקשה קאמר ותנא קמא סבר ולא אמר ורבי יהודה סבר אין זה מוכרח דלא גריס דברי רבי יהודה. הנ"ך ס"ט]

[אמר הבן, עיין בתירוצ' תוס' שכתבו דפשיטא מדסיפא רבי יהודה רישא נמי רבי יהודה. והוא תמוה דלקמן (ע"ב) אמרינן מדסיפא רבי יהודה רישא לאו רבי יהודה ע"ש. וכיו"ב איתא בגיטין (כו.) ובמגילה (יט:) ע"ש. ואמנם התם לא דמי להכא, דלקמן ר"י פליג ארישא ופשיטא מדסיפא ר"י רישא לאו ר"י, וכיו"ב בגיטין ובמגילה, אבל מצאנו מקומות אחרים בש"ס דסיפא לא פליג ארישא ואמרינן מדסיפא רבי פלוני רישא לאו רבי פלוני כגון בגיטין (עא:) ונידה (לט:). ושו"ר לתוס' במגילה (יט:) בד"ה ודילמא שפירשו שיחתן משום דפסק התם כרבי יהודה דחיק לאוקמי מתני' כוותיה ע"ש. וכיו"ב כתבו התוס' לקמן (ע"ב) בד"ה דילמא ע"ש. וראיה לדבריהם מגמ' גיטין (ד.) מהדרינן ארבי אלעזר דקי"ל הלכתא כוותיה ע"ש ודו"ק. וע"ע בתוד"ה לעולם (שבת לז.).

יוצא לפי זה דבעלמא אמרינן מדסיפא רבי יהודה רישא נמי רבי יהודה, אבל פעמים נדחקים לפרש מדסיפא רבי יהודה רישא לאו רבי יהודה משום דקי"ל הלכה כוותיה וכיו"ב, וכן מדוקדק לשון

תוס' שכתבו דפשיטא וכו' דכוונתם דכן הוא הדרך הנהוג.

עוד יש לדקדק מגמ' קידושין (ח.) הא מדסיפא במנה זו רישא במנה סתם וכו', ופירש מהרש"א בתוד"ה השתא וז"ל והכי פריך מדפריש בסיפא דאיירי במנה זו וכו' על כרחך רישא גבי חזרה דקתני סתם מנה לא איירי במנה זו מדלא פריש בה ברישא כדפריש לה בסיפא וכו' עכ"ל. יוצא מדבריו דכל היכא דפריש בסיפא ולא ברישא מוכרח דלא איירי ברישא הכי, וה"ה לענייננו מדפריש בסיפא ר"י ולא ברישא מוכרח דרישא לאו ר"י.

אבל יש לחלק בשמות של תנאים כדאמרינן בגמ' חולין (קד:) רבי יוסי היינו תנא קמא וכו' אלא הא קמ"ל מאן תנא קמא רבי יוסי, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ופרש"י והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו ע"ש. וכן יש לומר בכל אותם מקומות הנ"ל שהתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו, וזה מתרץ את כל המקורות שאמרנו. אלא כשת"ק ורבי פלוני לא פליגי, יש לומר כן בשופי כמו שאמרו בגמ' גיטין (עה:) ונידה (לט.), אבל בשאר מקומות דלפ"ר דפליגי, יש לומר כן בדוחק, כמו שכתבו תוס' במגילה (יט.). ולפ"ז אין צריך לתירוצ' הגמ' לקמן (ע"ב) חיסורי מיחסרא והכי קתני, וכ"ה בגמ' נידה (לט.) ע"ש, ומאי דאמרינן חסורי מיחסרא

וכו' הוא ליישב את הדברים על הלב, כמו שכתבו בעלי הכללים שלא דווקא הוא אלא כדי לפרשה היטב (כ"כ בספר השל"ה דף שכב ע"ג תושבע"פ כלל למד ע"ש, וכ"כ בספר מור קשישא לבעל חוות יאיר בשם שארית יוסף נתיב המשנה כלל ה'. ובספר כרוב ממשח לרבנים אלפסי ממחברי הספר משחא דרבנותא בכללי הש"ס מערכת ח' אות מז. וספר ברית אברהם לר' אברהם כהן זצ"ל הנדפס בסו"ס הלכה למשה מערכת ה' אות מב ע"ש).

ושו"ר לרב פני יהושע שהקשה כן על התוס' וז"ל: דאדרבא בכמה דוכתי בש"ס משמע להיפך מדסיפא ר"י רישא לאו ר"י וכו' ותירץ דכיון דהא דמקשה דילמא, משמע ליה בפשיטות דתנא קמא דמתניתין דאמר יצא היינו דווקא בדיעבד כדמסיק תדע וכו'. א"כ מה"ט גופא משמע ליה דתנא קמא דמתני' רבי יהודה הוא, מדאשכחן להדיא דהכי דסבירא ליה לרבי יהודה משום רבי אלעזר בן עזריה בברייתא דבסמוך ע"ש. עכ"ל.

וקשה לי דהא הגמ' דאמרה דילמא רבי יהודה היא לא ידעה על הברייתא דרבי אלעזר בן עזריה, דהא אמרינן לקמן השתא דאתית להכי משמע דעד עכשיו לא ידעינן להאי ברייתא. ועוד דהכא סבירא ליה דרבי יהודה דיעבד אין לכתחילה לא,

ולקמן הדר ביה וסבירא ליה דאפילו לכתחילה נמי יצא דלא כמתניתין הקורא את שמע. ובשלמא למסקנת הגמ' דרבי יהודה כרביה דסבירא ליה נחא, אלא לס"ד דרבי יהודה פליג אראב"ע רביה הו"ל למימר דילמא ראב"ע היא וצל"ע. ומה שהקשה הרב פנ"י על דברי תוס' דבעלמא אמרינן מדסיפא וכו' עיין לרב מצפה איתן הנדפס בסוף המסכת שדחה דבריו שנעלם ממנו סוגיא בנוזר (מג:): והתוס' שם בד"ה רבי ע"ש דרב חסדא אזיל לשיטתיה דס"ל דלא אמר מדסיפא רבי יהודה רישא לאו רבי יהודה אלא מוקי כולא כחד תנא ע"ש. וכיו"ב בגמ' נידה (לט.) ע"ש.

ונראה לי דלא נעלם מהפני יהושע דפעמים אמרינן כולה רבי יהודה כדאמרינן לקמן (ע"ב). אלא ס"ל דשאני הכא דליכא למימר דאתיא כולא כרבי יהודה, דהא מציעתא דלא כוותיה ודומיא ממש להא דגיטין (עה:): שציין אליו המצפה איתן ומודי ביה.

ועוד יש לומר דשאני התם בנוזר דאיכא סתם משנה ואח"כ דעת רבי יהודה, וסבירא ליה לרב חסדא דכולה רבי יהודה. והא קא משמע לן, מאן תנא רבי יהודה. שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, כמו שאמרו כיוצא בזה ממש בגמ' חולין (קד:): ע"ש. ומה שתירץ רב חסדא בנידה, והגמ' לקמן (ע"ב) חסורי מחסרא

והכי קתני לאו דווקא הוא אלא ליישב הדברים על הלב. אבל הכא איכא סתמא ואח"כ דברי רבי יוסי ושוב דברי רבי יהודה ובכגון זה ליכא למימר כדאמרינן בחולין ודו"ק, וקרובים שני התירוצים שכתבתי להיות אחד].

(ד) בד"ה להודיעך וכו' ואם תאמר לשמעין כוחו דרבי יהודה דכח דהיתרא עדיף וכו' עכ"ל. משמע דאי לאו דכוחא דהיתרא עדיף ניחא. ויש לדקדק דמנא ליה לרב חסדא דרבי יוסי היא, וקתני הקורא להודיעך כוחו דרבי יוסי, דילמא רבי יהודה היא דאמר גבי קריאת שמע נמי דיעבד אין לכתחילה לא, וכפשטא דמתניתין דקתני הקורא דיעבד אין לכתחילה לא. ויש לומר דדוחק הוא דסבירא ליה לרבי יהודה גבי קריאת שמע דיעבד אין לכתחילה לא, שאין סברא לומר

שקריאת שמע דאורייתא ותרומה דרבנן שווים שניהם.

[אמר המגיה ועוד יש לומר משום דקיימא לן רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. ועוד דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד כמו שכתבו התוס' בגיטין (ג:) בד"ה וכי הובא בעין זוכר מע' ד' אות ט ע"ש. הנ"ך ס"ט]. [עיי' מ"ש ההמ"ח זצ"ל לעיל בשם הרב נווה ציון].

ואעפ"כ דחק המקשן לומר דילמא רבי יהודה היא, ואמר גבי קריאת שמע נמי דיעבד אין לכתחילה לא, משום דדייק לישנא דמתניתין דקתני הקורא דיעבד אין לכתחילה לא. לכן תרץ לו רב חסדא דאינו מוכרח וקתני הקורא להודיעך כוחו דרבי יוסי ולעולם רבי יהודה סבירא ליה דאפילו לכתחילה יצא.

מסכת פסחים

(ה) דף ט ע"א בגמ' טעמא דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן וכו'. עיין מה שהקשה ותירץ מהרש"א ז"ל, ועיין מה שכתב עליו הצ"ח ז"ל ובכלל דבריו כתב דממקום למקום ומבית לבית יש לזה סוף וכו' ע"ש. ותימה לי דזה הפך התוס' לקמן ע"ב בד"ה ולא חיישינן יע"ש וצ"ע.

[אמר המגיה, ולפלא שהצ"ח עצמו הזכירם בכל הדיבור. ונראה דהתוס' כוונתם מבית לבית של ב' בני אדם, אבל הצ"ח מדקדוק לשונו נראה שמפרש מחדר לחדר, ובזה ודאי יש סוף שיכול להעמיד בני ביתו לבדוק כל החדרים כאחד כיע"ש, וכ"ן בהדיא מלשון הרמב"ם פ"ב מהלכות חמץ ומצה הלכה ז' וע' במ"מ שם, וכן בלשון ערבי קורין לחדר בית. ועמ"ש בכללים שבסוף ספר איש מצליח כרך ג' עמוד תכ"ו. נאמ"ן ס"ט].

[אמר המגיה הב', נראה לי דאי אפשר לפרש כן דהרי הצ"ח הוא תמיה על דברי מהרש"א שלמד דבריו מדברי התוס' לקמן בד"ה ולא חיישינן כמ"ש הצ"ח גופיה ואם התוס' כוונתם בשני

בתים של שני בני אדם אם כן גם מהרש"א מתכוין על אופן זה ואם כן אין מקום לתמיהת הצ"ח ז"ל, ולכן נראה לי דיש ט"ס בדברי הצ"ח ז"ל וטוב לתקן. הנ"ך ס"ט].

[אמר הבן, נראה לי דאף את"ל דמהרש"א כוונתו בשני בתים של שני בני אדם, תמיהת הצ"ח קיימת שסובר שאין חילוק דין בין ממקום למקום ובין מעיר לעיר ודלא כמהרש"א ע"ש. ונראה לי בביאור דברי מו"ר ראש הישיבה הרב הנאמ"ן שליט"א, דכוונת הצ"ח ממקום למקום ומחדר לחדר, ונקט לשון המשנה בכוונה אחרת וכפירוש הרמב"ם, ואפי' נפרש המשנה בשני בתים של שני בני אדם כדמשמע בתוס', מ"מ קושית הצ"ח במקומה מדין ממקום למקום שכולל גם מחדר לחדר שבזה יש לדבר סוף, ואפשר עוד דמ"ש הצ"ח מבית לבית אינו מלשון המשנה אלא הוספה וביאור לתיבות ממקום למקום דמתניתין ודו"ק].

ועל פי דברי מהרש"א ז"ל אפשר ליישב קושית תוד"ה אין חוששין וכו' והא מרישא שמעינן דקתני כל מקום שאין מכניסין וכו', דיש לומר דאי מהתם הו"א

גם מחצר לחצר דוקא דלא חזינן לכך תני הכא דדוקא ממקום למקום דאין חוששין אם לא חזינא אבל מעיר לעיר ומחצר לחצר אפילו חזינא אין חוששין משום דאין לדבר סוף וכמו שכתב מהרש"א ז"ל.

אמנם לפי מה שכתב הצ"ח דגם מעיר לעיר דוקא דלא חזינא אכתי קשה וק"ל.

[אמר המגיה, ולי נראה דגם למהרש"א קשה דרישא דמתני' דאין חוששין מבית לבית וממקום למקום יתור נפיש דשמעין לה מכל מקום שאין מכניסין וכו'. ולפי' הרמב"ם בפ"ב מהלכות חמץ ומצה ה"ז דמתני' דהכא דומיא דרישא ע"ע להמ"מ והלח"מ, לא קשה קושית התוס'. ודו"ק. נאמ"ן ס"ט].

[אמר המגיה, גם עיקר קושית מהרש"א נראה דלא קשה, דאם יקשה אגופא דמתניתין דלא חזינא דשקל, למה לי טעמא דאם כן אין לדבר סוף לימא הטעם דנימא אכלתיה, לא הויה הקושיא לענין דינא, דמה לי טעם זה או טעם זה, אבל קושית הגמ' היא לענין דינא דמלשון המשנה משמע דאי חזינא דשקל חיישינן, וכעין זה כתבו בעלי הכללים על הרמב"ם ז"ל דלגבי הטעמים אינו מדקדק ולפעמים אומרים טעם דלא נזכר בגמ'. ועוד יש לומר דאם יקשה כקושית מהרש"א בפשיטות יש לומר דכבר ידענו טעמא דנימא אכלתיה ממתניתין דמדורות רצתה המשנה כאן ללמדנו טעם חדש דאם כן אין לדבר סוף, דנלמד ממנו הלכה במקרה

דלא שייך לומר אכלתיה ולכן הקשה רק מצד דיש לדייק הא חזינא דשקל חיישינן, דאז אי אפשר לתרץ כן דיאמר טעם שנבא לטעות ממנו כדי שנדע אותו הטעם. הנ"ך ס"ט].

[אמר הבן. יש לדקדק אתירוצו הראשון] ^{אוצר החכמה} של הרב המגיה למעלה, דיש נפקותא לענין דינא במקום שיש לו סוף כגון הדר במדבר שרחוק מאד ממקום ישוב, או הדר באיי הים דאם יעמיד כל בני ביתו לבדוק כל החדרים וכל המקומות כאחד אין לחוש עוד לחולדה, אבל אי חזינא אח"כ דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אכלתיה וכו' ודו"ק. ובעיקר קושית מהרש"א נראה לי לתרץ דהעדיפה הגמ' להקשות מדיוקא דרישא ולא מן המפורש בסיפא כמ"ש בתוס' שבת לט: בד"ה אלא פניו שדרך הש"ס מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק ע"ש. ושוב בינותי שזה אינו, שדווקא אם הגמ' דייקא מרישא ומסיפא בשביל להקשות, והיתה יכולה לקצר ולהקשות מסיפא בלבד אמרינן כן, אבל אם אפשר להקשות מרישא בלבד הכי עדיף טפין.

(ו) שם עיין לרב צ"ח בתוד"ה אין חוששין, שהקשה בשם אחד התלמידים דמאי פריך הש"ס טעמא דלא חזינא וכו', נימא דאיירי בככר גדול ע"ש. ולענ"ד נראה דאכתי מקשה המקשה דאפילו מיירי בככר גדול מ"מ נימא דזה

אכל ממנה ומה ששייר בא חזיר אחר או חולדה ואכלו עד שגמרו את הככר וזה מוכרח דאל"כ איך אמרינן במשנה דמקשה מינה דכל מקום שחולדה וחזיר יכולים להלך אין צריך בדיקה והרי חיישינן שמא יש שם שנים או שלשה נפלים אלא ודאי משום דאם זה לא גמר יגמרו חזיר או חולדה אחרים כנ"ל.

ובסוף דבריו כתב הצ"ח ז"ל דאפשר דמדסתם ותני מה שמשיר משמע אפילו שייר ככר קטן יניחנו בצנעה יע"ש. ולכאורה בזה ניחא עיקר קושיתו דיש לומר כיון דתני סתמא משמע מאי דקתני אין חוששין בין לככר קטן בין לככר גדול. ונראה דזה אינו דבשלמא הך דקתני מה שמשיר וכו', משמע כל שמשיר ואפילו שייר דבר קטן, אבל הכא איכא למימר דהכי קאמר אין חוששין שמא גרה חולדה ככר גדול [ויעוד דאין חוששין בכל גוונא הוא בין ככר גדול בין ככר קטן, אבל דיוקא דאי חזינא דשקל חיישינן, מיתוקם בחזינא דשקל ככר גדול וק"ל].

(ז) עוד שם. עיין להרב פנ"י שהקשה דאמאי לא פריך ממשנה דלקמן דקתני ומה שמשיר יניחנו בצנעה וטעמא דשמא תטול חולדה בפנינו וכדפירש רבא בע"ב ואמאי איצטריך לדיוקא.

[אמר המגיה, ואין לומר דעל כל פנים לכתחילה צריך לתקן להצריכו

שלא יבא לידי ספק, דהרי סימנה להדיא ^{אוצר החכמה} שלא יהיה צריך בדיקה אחריו, אך אפשר לומר דכוונת המשנה שלא יהיה צריך בדיקה אחריו אם לבו נוקפו ורוצה להחמיר על עצמו לחזור לבדוק. אך גם ^{אוצר החכמה} זה אינו, דאם כן מאי מקשה הגמרא לקמן בעמוד ב' ומי אמרינן אין חוששין שמא גרה חולדה והא קתני סיפא מה שמשיר יניחנו בצנעה וכו' ע"ש. הנ"ך ס"ט].

ותירץ הפנ"י וז"ל: מיהו לפי סוגיא דשמעתין לולי פירוש התוס' (בד"ה כדי וכו' דמתני' איירי בשלא בטלו) היה נראה לי ליישב דמהך דלקמן דמה שמשיר, ודאי לא קשיא ליה דודאי ^{תורת חכמים} בעי בדיקה אי חזינא דשקל דאיכא חששא דאורייתא דהא לא ביטלו, דאע"ג דקי"ל הבודק צריך שיבטל מ"מ מה שמשיר ודאי לא ביטל וליכא למימר דיבטל אח"כ דשמא לא יזכור לבטלו עד אחר זמן איסורו דתו לא מצי מבטל. וכיון דאיכא איסורא דאורייתא לא תלינן באימא אכלתיה. משום הכי ניחא טפי דמה שמשיר יניחנו בצנעה משא"כ מדיוקא דמתני' דהכא מקשה שפיר כיון דקי"ל הבודק צריך שיבטל אם כן מסתמא בביטלו איירי וכו' יע"ש. וק"ל ודילמא כשבדק לא זכר לבטלו וכמ"ש הרב גופיה דהא מה שמשיר ודאי לא ביטל וליכא למימר דיבטל אח"כ דהיינו ביום י"ד דצריך לשרוף יבטלנו דשמא לא יזכור לבטלו עד אחר זמן איסורו. וצ"ע.

[אמר המגיה, נראה לי דל"ק דביום י"ד
ליכא בדיקה אלא דבשעת שריפה
החמץ צריך לבטלו ולומר כל חמירא וכו'
ואם כן יש לחוש שמא ישכח מלשרוף
ולבטל עד אחר זמן איסורו. משא"כ בליל
י"ד כיון שכבר בדק מסתמא ביטל גם כן
לאחר הבדיקה כנהוג ולא חיישינן דילמא
בדק ושכח לבטל. נאמ"ן ס"ט].

[אמר המגיה השני, עוד נראה לתרץ דלא
דמי הך דהכא דרישא דמתני' להך
דסיפא דמתניתין, דסיפא דמתניתין הוא
משאיר החמץ לא לצורך שריפה ולא
לצורך ביטול כלל, דהרי מניחו לצורך
אכילתו בלילה וביום עד זמן איסורו, ולכן
יש חשש גדול שישכח לבטלו כיון שהוא
מניחו לאכילתו וכל זמן חושב שמא
יצטרך לאוכלו או הוא או אחד מאנשי
ביתו ולכן לא שם לב כלל לבטל, אבל
הכא דהחמץ שמצא עומד לשריפה ואם כן
עומד גם כן לביטול כיון דהבודק צריך
לבטל, ואם כן כמו דאינו שוכח לבדוק
אינו שוכח גם כן לבטל, דשניהם צריכים
ושניהם תלויים זה בזה. ועוד אפשר לומר
דמה שמשיר לאכילתו מסתמא משייר רק
כדי צורך אכילתו בלילה ולמחר וכמה
פעמים לא ישאר ממנו, ואם כן מה שבטל
בשעת בדיקה ולמחרתו לא כיון לבטל
כלל כיון דלא נשאר, ואע"ג דנטלה ממנו
חולדה אפשר דישכח לבטלו עד אחר זמן
איסורו אבל מה שרגיל לבטל בזמן
הבדיקה מסתמא לא ישכח. הנ"ך ס"ט].

ולעצם קושית הפנ"י ז"ל, נראה לי לתרץ
ע"פ מה שכתב הצ"ח ז"ל בשם
בעל המאור (בד"ה תשעה צבורין) דיש
חילוק בין עכבר לחולדה דעכבר ודאי
משייר ע"ש. דיש לומר דהא דקתני
במתניתין דמדורות דאפילו חזינן דשקל
לא חיישינן דאמרינן אכלתיה היינו
בחולדה, אבל לקמן מיירי מחשש דנטלו
עכבר דאז אם חזינן דשקל חיישינן ובעי
בדיקה אחרת, אבל ממשנתנו מקשה שפיר
דגם היא מיירי מחשש חולדה ואפילו הכי
דוקא בלא חזינא דשקל אבל בחזינא
דשקל חיישינן, ולכן מקשה מהך דמדורות
דמיירי גם כן מחשש חולדה כנ"ל וק"ל.
[אמר המגיה, ואע"ג דלקמן בע"ב מביא
ברייטא דקתני אמתני' דלקמן מה
שמשיר יניחנו בצנעה שלא תבא חולדה
ותטול בפנינו וכו' ע"ש, עכ"פ במשנה
עצמה אינו מבואר דהחשש משום חולדה
דאפ"ל דהחשש משום עכבר וכאמור.
הנ"ך ס"ט].

ועוד נראה לי לתרץ על פי מה שצדד
בתחילה הצ"ח ז"ל (בתוד"ה אין
חוששין), דמתני' דלקמן דקתני מה
שמשיר, החשש הוא שמא תטול לפנינו
ככר גדול אבל משנתנו איירי בככר קטן.
[אמר המגיה, והכי מסתבר דמתני' דלקמן
איירי בככר גדול, דהרי לקמן מיירי
שמניח בשביל אכילתו אחר הבדיקה
שאוכל באותו הלילה ולמחרתו, וכמ"ש
הר"ן ז"ל הביאו שם בגליון הש"ס, דמה

במתני' דלקמן דאיירי בככר גדול ודו"ק. ולפי זה יש לומר דאף למאי דהדר ביה הצל"ח בסוף דבריו וסבר דסיפא איירי גם בככר קטן אעפ"כ אלימא ליה לאקשווי מרישא משום דע"כ בככר קטן איירי כמו שהוכיח שם הצל"ח, משא"כ בסיפא דאינו מוכרח אלא מדסתם לה סתומי, ואדרבא מסברא נראה דאיירי בככר גדול כמ"ש הרב המגיה למעלה מהר"ן ורש"י. בפרט שאין זה ברור שנפל בחודשים הראשונים גדול מככר גדול].

(ח) פרש"י ד"ה הא חזינא שהביאתו לכאן וכו' עכ"ל. עיין להפנ"י שהקשה אמאי שינה רש"י לפרש נגד משמעות לשון הגמ' והשמיט גם כן תיבת דשקל ע"ש. ועיין להצל"ח [בגמ' טעמא דלא חזינא] שהסביר יפה דלא מקרי חזינא דשקל אלא בחזינא דנכנס בפנינו לחדר, ובחדר הזה מקרי חזינא דשקל, ושכן פרש"י בריש שמעתין, דאל"כ אף דחזינא דשקל במקום אחר יש ספק ספקא ע"ש, ואם כן אתי שפיר. והפנ"י ז"ל תירץ דרש"י נחית לסברת מהרש"א ז"ל שכתב דבחזינא דשקל נמי שייך אין לדבר סוף כיון דלא חזינא המקום שהביאתו לשם. ואם כן על כרחך הא דבעינן למידק מעיקרא הא חזינא דשקל חיישינן, הוא דווקא דחזינן נמי שהביאתו לכאן דלא שייך אין לדבר סוף יע"ש. וקשה לי דאכתי קשה לפרש"י דהא ממקום למקום

שמשייר בלילה לצורכו שיאכל בלילה וגם בבוקר ע"ש. וכ"כ רש"י ז"ל לקמן בע"ב בד"ה ומה שמשייר אחר בדיקה לאכילתו וכו' ע"ש, אבל מתני' דהכא רק שמא נשאר דבר קטן שלא ראוהו. הנ"ך ס"ט].

דלפי זה בלאו הכי ניחא, דאיכא למימר דהתם בככר גדול, ולכך פריך רק ממתני' דהכא. אבל לפי מה שדחה הצל"ח ז"ל בסוף דבריו דכיון דקתני מה שמשייר משמע אפילו שייר ככר קטן יניחנו בצנעה ע"ש. אם כן אכתי קשה. וצריך לומר כתירוצו הראשון. כך נראה לי.

[אמר המגיה, קשה לי על זה דאפילו נימא דסיפא דמתניתין מיירי בככר גדול, על כל פנים הנפל מסתמא גדול מככר גדול אם כן יכול להקשות הגמ' מסיפא דמתניתין דאפילו נימא דמיירי בככר גדול הרי הנפל גם כן גדול ואפילו הכי אמרינן אכלתיה. ובזה אני מתרץ קושית הצל"ח ז"ל שם משם אחד התלמידים דמאי פריך הגמ' טעמא דלא דשקל וכו' ואמאי נימא אכלתיה היינו בככר גדול ע"ש, דיש לומר דהרי במדורות עכו"ם דאמרינן אכלתיה היינו בנפלים דרוב פעמים גדולים מככר גדול. הנ"ך ס"ט].

[אמר הבן, ליישב דברי מר אבי זצ"ל אפשר לומר דאי נימא דסיפא דמתניתין איירי בככר גדול עדיפא ליה לאקשווי מרישא משום דאלימא טפי דאפילו בככר קטן חיישינן. משא"כ

דווקא דלא חזינא [אבל אי חזינא צריך לבדוק דיש לדבר סוף כמ"ש מהרש"א, ואפילו לא חזינא להיכא הביאתו], ואם כן הגמ' פריך אמאי אי חזינא צריך לבדוק ונימא אכלתיה [פירוש, אי חזינא דשקל אע"ג דלא חזינא להיכא הביאתו ודלא כהפנ"י שפירש קושית הגמ' דווקא בדחזינן נמי שהביאתו לכאן], וכי תימא דאם כן מאי משני רבא אח"כ דהא כיון דלא חזינן שהביאתו לכאן הוי ספק ספקא וכדמסיים הרב אח"כ, עיין לרב דברי שמואל ז"ל [מערכת ב אות ט בד"ה הן אמת].

ועוד קשה לי דאי קושית הגמ' אפילו חזינן להיכן נכנס, אם כן קשיא נמי אפילו מעיר לעיר, דאי חזינא להיכן נכנס ודאי צריך בדיקה [אף שבא מעיר אחרת], ואמאי נימא אכלתיה ואם כן אמאי פירש מהרש"א דקושית הגמ' ממקום למקום והא אפילו מעיר לעיר קשה וכמ"ש. וצ"י. [אמר הבן, נראה לי בכוונת הפנ"י ז"ל במ"ש דרש"י נחית לסברת מהרש"א, ר"ל דווקא לענין דאף בדחזינן דשקיל אין לדבר סוף [ודלא כדמשמע בצל"ח ע"ש]. אבל בשאר דבריו לא פירש כמהרש"א, דאילו מהרש"א פירש דחזינא דשקל כפשוטו, ר"ל שלא ראינו רק דשקל אך לא ידעינן להיכן נכנס (וכ"כ הרב דברי שמואל ז"ל מערכת ב' אות ט') להדיא בדעת מהרש"א ע"ש. ולכן פירש קושית הגמ' בדחזינא דשקל ממקום למקום בעי

בדיקה דיש לדבר סוף ואמאי נימא אכלתיה. והפנ"י פירש דחזינא דשקל והביאתו, ולכן פירש קושית הגמ' בדחזינן להיכן הביאתו ואפילו לבית ולחצר ולעיר בעי בדיקה דלא שייך בכה"ג אין לדבר סוף ואמאי וכו', ותשקוט האר"ש. והראתי זאת למו"ר מרן ראש הישיבה הגאון הנאמ"ן שליט"א וכתב על זה: מיהו לא משמע כן ממ"ש הפנ"י דלפ"ז לא תירץ מהרש"א ז"ל שפיר וכו' ע"ש, ואי נימא דרש"י לשיטתיה ומהרש"א לשיטתיה א"כ לא מקשה מידי].

(ט) שם בד"ה ואי בעית אימא וכו' וגבי איסור דרבנן סמכינן אחזקת חבר שעישורן. עכ"ל. עיין לרב משמרות כהונה ז"ל בגמרא במ"ש דהראשונים (קידושין כו: תוד"ה מעשה) הקשו במעשה דרבן גמליאל (שם) דאיך יצא ולא עישר והא קי"ל חזקה על חבר וכו' ע"ש. ולכאורה נראה ליישב דהרי הרב ז"ל כתב לפי אבע"א דלא אמרינן חזקה על חבר רק באיסור דרבנן אבל באיסור דאורייתא לא סמכינן אחזקת חבר ואם כן התם שהוא דאורייתא לא סמכינן אחזקה. ומו"ר נר"ו דחה לזה דמ"מ אכתי תקשי לתירוצא קמא.

ולפ"ז ניהא מ"ש הרב ז"ל אח"כ לדחות דברי הרב מדות חכמים ז"ל שכתב דבאיסור דאורייתא סמכינן אחזקה אבל באיסור דרבנן לא, ותמה עליו דהרי

מרש"י דשמעתין משמע דאפילו דרבנן סמכינן אחזקת חבר ע"ש. ולכאורה קשה דאמאי הרב ז"ל לא דחה דבריו דלפי אבע"א באיסור דאורייתא לא סמכינן אחזקה ואם כן איך כתב הרב [מידות חכמים] ז"ל דבאיסור דאורייתא סמכינן. [אמר המגיה, ועוד קשה דאיך כתב דמרש"י משמע דאפילו בדרבנן סמכינן דהרי רש"י ז"ל לא כתב כן אלא כתב בדרבנן הוא דסמכינן אחזקת חבר ולא היה לו לכתוב "אפילו". הנ"ך ס"ט]. אבל לפ"ז ניחא, דהא ודאי דקושית הראשונים היא לשינויא קמא וא"כ תירוץ הרב מידות חכמים ז"ל ג"כ קאי לתירוצא קמא ולפי תירוצא קמא סמכינן אחזקת חבר בין באיסור דאורייתא בין באיסור דרבנן.

[אמר המגיה, ואע"ג דרש"י ז"ל בשינויא קמא לא כתב זה כלל בדרבנן סמכינן אחזקה דהרי לפי שינויא קמא איירי בדאורייתא עכ"פ זה נשמע מדברי רש"י ז"ל הכא הוא בע"א שכתב דאע"ג דבדאורייתא לא סמכינן אחזקת חבר בדרבנן סמכינן אם כן לתירוצא קמא דגם בדאורייתא סמכינן כל שכן בדרבנן דאם יש סברא בדרבנן סמכינן. ועוד דאם כן פליגי תרי לישני מקצה לקצה. הנ"ך ס"ט].

[אמר הבן, משמע דסבירא להו דבאיסור דאורייתא אין חזקה לפיכך לא יזדרז החבר לעשר אבל באיסור דרבנן יש

חזקה לפיכך יזדרז החבר לעשר, ולי נראה דאף דבאיסור דאורייתא אין חזקה מ"מ כל שכן שיזדרז החבר לעשר, אלא דמדאורייתא לא סמכינן עליה, לפיכך אי אפשר ליישב דבאיסור דאורייתא לא סמכינן אחזקה כיון דאע"ג דאנן לא סמכינן אחזקה מ"מ החבר עצמו בודאי שצריך לעשר. וממילא גם אין להקשות על המש"ך מדוע לא דחה דברי הרב מידות חכמים דאיך כתב דבאיסור דאורייתא סמכינן והלא באבע"א באיסור דאורייתא לא סמכינן אחזקה, דיש לומר דהרב מידות חכמים העמיד את המעשה דרבן גמליאל בדמאי שהוא אסור דרבנן ועל זה כתב דלא סמכינן, פירוש באיסור דרבנן אין החבר מזדרז לעשר אבל באיסור דאורייתא החבר יזדרז, ואעפ"כ מן התורה לא סמכינן אחזקה זו. וכן מתורצת קושית הרב המגיה נר"ו דכתב המש"ך ז"ל "אפילו" דרצונו לומר דלא מבעיא באיסור דאורייתא דמזדרז החבר לעשר אלא אפילו באיסור דרבנן מזדרז לעשר. ופשוט].

גם מה שכתב המש"ך ז"ל שם, דמדברי רש"י לעיל בד"ה ודאי טבילי משמע דגם בדבר שיש לו מתירין אזלינן בתר רובא ודלא כהר"ן, וציין למ"ש לעיל דף ז' ע"א ע"ש. נראה דכוונתו דשם בד"ה צבורין תירץ לקושית מהרש"א על פי דברי הר"ן דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירין ע"ש, אבל השתא דמוכח

מדברי רש"י ז"ל דלא סבירא ליה הכי אם
 כן מקשה שפיר מהרש"א לדעת רש"י,
 כנ"ל.

(י) תוד"ה אין חוששין וכו' והא מרישא
 שמעינן דקתני כל מקום וכו' ^{אוצר החכמה}
 עכ"ל. הקשה הרב דברי שמואל מערכת ב'
 אות ט' דנימא דמתני' דהכא אתא
 לאשמועינן דדווקא בדלא חזינן דשקל
 הוא דאין חוששין הא חזינא צריך לבדוק
 כדדייק בגמ', ואי ממתני' דלעיל הו"א דגם
 בחזינא דשקל אין צריך בדיקה ע"ש.
 ואפריו"ן שכן הקשה הצ"ח ז"ל בשם
 חתנו ע"ש.

[אמר המגיה, ולפי זה אתי שפיר גם כן
 קושית הפני יהושע ז"ל הנזכר
 לעיל, דאמאי הגמ' מקשה מדיוקא טעמא
 דלא חזינא ולא ממתני' דלקמן וכו' דכיון
 דמתני' עיקרא אתי לדיוקא הו"ל כאילו
 מבואר להדיא וכמ"ש בעלי הכללים ז"ל.
 הנ"ך ס"ט].

ונראה לי לתרץ דהתוס' לא ניחא להו
 למימר דמרישא הו"א דאפילו
 בחזינא דשקל אין צריך בדיקה דמסתמא
 ודאי דבלחם משיירא. וגם המקשה הוה
 ידע זה דבלחם משיירא וכדאמרינן לקמן
 דף כ"א ע"א דחיה משיירא רק קושיתו על
 מתני' דמדורות עכו"ם למה אמרינן
 אכלתיה ולא סלקא דעתיה לחלק בין לחם
 ובשר אלא סבירא ליה דגם בבשר
 משיירא וכמ"ש התוס' בד"ה בבשר

דאמרינן בב"ק (יט:) דחזיר אוכל בשר
 על ידי הדחק ע"ש, ואם כן למה
 במדורות עכו"ם אם יש חולדה וחזיר אין
 צריך בדיקה הא חיישינן שמא שיירא,
 אלא ודאי צריך לומר דאע"ג דחולדה
 משיירא אפילו הכי לא חיישינן משום
 דאח"כ היא חוזרת עליה ואכלתיה או
 שתבא חולדה אחרת ואוכלת אותן, ואם
 כן הכי נמי נימא הכי בלחם גם כן
 שתחזור אחר כך אותה חולדה ואוכלת
 אותו, או שתבא חולדה אחרת ותאכל
 אותו ואתי ספק דאכילה ומוציא מידי
 ודאי דאיכא נפל. ומשני רבי זירא דלא
 דמי דבשר לא משיירא, ר"ל דאע"ג
 דמשמע בב"ק דגם בבשר משיירא, הכא
 דהוי נפל דרכיך לא משיירא, וכמ"ש
 התוס' ודו"ק.

[אמר המגיה השני צריך לומר שקושית
 התוס' למסקנא דגמ' דלא אמרינן
 אכלתיה אבל לסה"ד י"ל דקושית
 התוספות כמ"ש הדב"ש ז"ל. ועיין
 להדב"ש גופיה שתירץ דודאי ליכא
 למטעי מרישא דאפילו חזינא דזה הוי
 בכלל מקום שמכניסין בו חמץ וודאי
 שצריך בדיקה והוא קרוב לתירוצ' הרב
 המחבר זצ"ל. יבר"ך ס"ט].

[אמר המגיה השני, יש לדקדק בתירוצו
 של הרב המחבר זצ"ל, דלשון
 הגמ' ואמאי נימא אכלתיה וכו' משמע
 דעיקר קושיתו אמתני' דהכא דס"ד דגם
 בלחם לא משיירא כמו הבשר ואם כן